

СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Розбудова національної системи освіти в сучасних умовах з урахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, історичних викликів ХХІ століття вимагає критичного осмислення досягнутого і зосередження зусиль та ресурсів на розв'язанні найбільш гострих проблем, які стримують розвиток, не дають можливості забезпечити нову якість освіти, адекватну нинішнім соціально-економічним вимогам.

Третє тисячоліття вимагає від української школи модернізації системи освіти та організації менеджменту освіти зокрема. Документальні джерела [2; 4] і дослідники (О. Мартякова [1], О. Мудра [там само], Т. Сорочан [3], О.Кивлюк, О. Поліщук, Д. Свириденко, О. Яценко [5]) наголошують на проблемних зонах сучасного управління в освіті: неадаптованість структур управління до умов, що змінилися; домінування завдань оперативного управління; орієнтація на досягнення цілей і завдань короткострокового періоду; відсутність системи прийняття управлінських рішень на випередження, уповільнена реакція на зміни у зовнішньому середовищі; нечіткість управлінських процедур; зосередженість на вирішенні переважно внутрішніх завдань, слабка взаємодія зі споживачами освітніх послуг з вивчення їх потреб.

В «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» окреслені суперечності розвитку сучасної національної освіти, серед яких:

- ✓ недосконалість системи національного моніторингу та оцінювання якості освіти;
- ✓ повільне здійснення гуманізації, екологізації та інформатизації системи освіти, впровадження у навчально-виховний процес інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій;
- ✓ недостатній рівень соціально-правового захисту учасників навчально-виховного процесу, відсутність цілісної системи соціально-економічних стимулів у педагогічних і науково-педагогічних працівників, невисокий рівень заробітної плати таких працівників;
- ✓ низький рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення навчальних закладів; слабка мотивація суспільства та бізнесу до інвестування освіти;
- ✓ наявність у системі освіти фактів неефективного використання фінансових і матеріальних ресурсів, нецільового використання приміщень навчальних закладів;
- ✓ відсутність системи мотивацій і стимулювання інноваційної діяльності в системі освіти, нівелювання ризиків у зазначеній діяльності;
- ✓ недостатній розвиток громадського самоврядування навчальних закладів, недосконалість механізмів залучення до управління освітою та її оновлення інституцій громадянського суспільства, громадськості.

✓недостатня підготовленість органів управління освітою до комплексного розв'язання нових завдань, до забезпечення скоординованості діяльності всіх служб та інституцій

✓модернізація структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу;

✓створення та забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей, створення навчальних закладів різних типів і форм власності;

✓забезпечення проведення національного моніторингу системи освіти [2].

Водночас документ виокремлює і стратегічні орієнтири в системі управління і менеджменту освіти: оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу та особистісної орієнтації, урахування світового досвіду та принципів сталого розвитку; забезпечення економічних і соціальних гарантій для реалізації конституційного права на освіту кожним громадянином України незалежно від місця проживання і форми здобуття освіти; перебудова навчально-виховного процесу на засадах розвивальної педагогіки, спрямованої на раннє виявлення та найбільш повне розкриття потенціалу (здібностей) у дітей, з урахуванням їх вікових та психологічних особливостей; забезпечення розвитку та функціонування української мови як державної, задоволення мовно-освітніх потреб національних меншин, створення умов для вивчення іноземних мов; побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу, підготовка молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності; забезпечення системного підвищення якості освіти на інноваційній основі, сучасного психолого-педагогічного та науково-методичного супроводження навчально-виховного процесу; створення безпечного освітнього середовища; удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та керівних кадрів системи освіти, підвищення їх управлінської культури; забезпечення економічних та соціальних гарантій педагогічним, науково-педагогічним, бібліотечним та іншим працівникам системи освіти, підвищення їх соціального статусу, престижу педагогічної професії, створення умов для професійного вдосконалення і творчості; створення сучасної матеріально-технічної бази для функціонування системи освіти; забезпечення створення умов для розвитку індустрії сучасних засобів навчання (навчально-методичних, електронних, технічних, інформаційно-комунікаційних тощо); розвиток взаємодії органів управління освітою та органів громадського самоврядування навчальних закладів, забезпечення об'єктивного оцінювання якості освіти; розробка ефективного механізму фінансово-економічного забезпечення освіти, належної оплати праці педагогічних та науково-педагогічних працівників; реалізацію сучасних технологій професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних

кадрів системи освіти відповідно до вимог інноваційного розвитку освіти; забезпечення випереджувального характеру підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів відповідно до потреб реформування системи освіти, викликів сучасного суспільного розвитку [2].

Сучасна філософія освіти, оновлена стратегія її реформування вимагають принципово нових наукових досліджень, обґрунтованого та послідовного запровадження передових науково-педагогічних технологій, раціональних і ефективних підходів до організації наукової та інноваційної діяльності у сфері освіти, управління освітніми установами та менеджменту освіти.

Розвиток системи освіти в зазначеному напрямі ґрунтується на:

- ✓забезпеченні пріоритетності розвитку науки та науково-технічного потенціалу вищих навчальних закладів шляхом виділення коштів із державного бюджету на перспективні наукові проекти і скорочення кількості розпорядників бюджетних коштів у сфері науки;
- ✓створенні ефективної системи методологічного, науково-методичного супроводу модернізації національної освіти, прогнозуванні тенденцій інноваційного розвитку системи освіти з використанням результатів моніторингових досліджень; генеруванні інноваційних ідей, їх визначенні, відборі та забезпеченні впровадження; формуванні відкритої інформаційно-аналітичної бази новацій у всіх підсистемах освіти [1; 2].

У концептуальній записці МОН України «Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року» акцентується увага на високому рівні бюрократизації та централізації управління в освіті; протиріччях положень підзаконних нормативно-правових актів нормам Конституції та Закону України «Про вищу освіту»; недостатньому рівні залучення академічної громади (учні, батьки, студенти, викладачі, дослідники) в управління освітою; непрозорості процесів прийняття рішень, нерозуміння прозорості як умови підвищення якості, конкуренції та високого рівня професіоналізму; відсутності практики управління ЗВО в умовах розширеної автономії та зростаючої конкуренції

Зокрема, стратегічними напрямками в менеджменті освіти визнаються:

1. Дебюрократизація та децентралізація управління освітою.
2. Забезпечення прозорості управління освітою. Запровадження умов для ефективного громадського контролю та нагляду.
3. Посилення ролі академічної громади (вчителі, учні, батьки, студенти, викладачі, дослідники) в управлінні закладами освіти. Розвиток культури колегіальної відповідальності за діяльність.
4. Професіоналізація управління закладами освіти [4] і, зокрема, акцент на підготовку фахівців з менеджменту освіти.

Відповідно, визначаються стратегічні завдання щодо менеджменту освіти, які полягають у:

- ✓зміні механізмів створення та функціонування Наглядової ради закладів освіти та обов'язковому включенні до її складу представників випускників, роботодавців, громадськості (зокрема міжнародних експертів), наданні такій раді реальних повноважень за контролем дотримання стратегії освітнього закладу та можливості нагляду за

процесом бюджетування, а також формування та затвердження штатного розпису;

✓запровадженні у діяльність освітньої установи механізмів інституційного розвитку (стратегічний менеджмент, розвиток персоналу, залучення зовнішніх стейкхолдерів до управління, інституційний аудит тощо);

✓розробці програм професійного розвитку для адміністративного персоналу на основі провідного європейського досвіду та врахування пріоритетів і потреб діяльності вітчизняних університетів;

✓підвищенні зацікавленості та мотивації викладачів та здобувачів вищої освіти контролювати діяльність керівництва освітнього закладу;

✓активізації рівня мотивації діючих керівників до професійного розвитку [4].

Отже, чіткість передбачення і визначення пріоритетів розвитку менеджменту освіти в Україні, на нашу думку, впливає на ефективність освітньої галузі, що полягає у спрямуванні діяльності закладів освіти на пріоритетність загальнолюдських цінностей та гуманістичної спрямованості; активізацію суспільних і державних зусиль для виведення освіти на рівень міжнародних стандартів і досягнень в цій сфері; розвиток освіти на основі новітніх психолого-педагогічних технологій; орієнтації відходу від принципів авторитарної, заідеологізованої педагогіки, нівелювання природних індивідуальних особливостей усіх, хто навчається; радикальну перебудову управління сферою освіти через її демократизацію, децентралізацію, створення регіональних систем управління навчально-виховними закладами; розвиток недержавних форм власності закладів освіти.

Використані джерела:

- 1.Мартякова О. В. Сучасні моделі гармонізації ринків освітніх послуг та праці. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. № 4 (51). С. 274-281.
- 2.Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 12.05.2019).
- 3.Сорочан Т. М. Сучасні технології шкільного менеджменту: Опорний конспект для слухачів курсів підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів: Навчальний посібник. Луганськ: СПД Резніков В. С., 2009. 208 с.
- 4.Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2016/18-strategiya-reformuvannya-vishhoi-osviti-20.doc> (дата звернення: 12.05.2019).
- 5.Kyvliuk O. Educational management as education diplomacy: strategies for Ukraine / O. Kyvliuk, O. Polishchuk, D. Svyrydenko, O. Yatsenko . *Науковий вісник національного гірничого університету*. 2018. № 3. С. 139-144.